

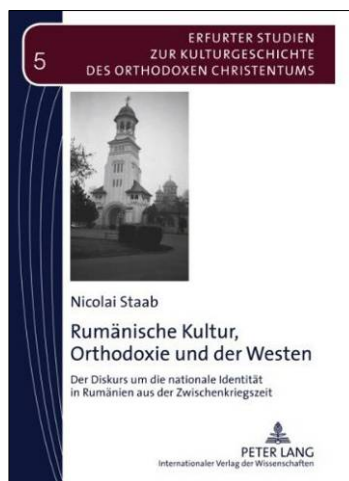
dintre cele mai importante din zona central-europeană, le-a exercitat asupra mediului românesc. Împreună cu felicitările noastre adresate tinerei autoare, îndemnăm pe oricine dorește să-și îmbogățească bagajul cunoștințelor culturale să lectureze cartea, nu numai specialiștii, mai ales deoarece, în mod sigur, strădania respectivă va fi recompensată și cu valoroase trăiri estetice, dat fiind faptul că ilustrația nu este o anexă a textului (cum se obișnuia, până nu de mult), ci parte componentă, uniform repartizată în întreg, a textului propriu-zis, a volumului în ansamblul său, care are, cum se poate constata din cele prezentate anterior, și o remarcabilă organicitate.

Gabriela MIRCEA*

Nicolai Staab, *Rumänische Kultur, Orthodoxie und der Westen. Der Diskurs um die nationale Identität in Rumänien aus der Zwischenkriegszeit*, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien, Peter Lang, 2011, 379 p. + [1] f.

În volumul cinci din seria *Erfurter Studien zur Kulturgeschichte des Orthodoxen Christentums*, editată de prof. univ. dr. Vasilios N. Makrides, cunoscut specialist în istoria Bisericii Răsăritene, a fost publicată, în urmă cu doi ani, teza de doctorat a lui Nicolai Staab, sub titlul *Rumänische Kultur, Orthodoxie und der Westen. Der Diskurs um die nationale Identität in Rumänien aus der Zwischenkriegszeit*. Volumul apare în cadrul unui ambițios și amplu program de cercetare științifică referitor la istoria culturii, a creștinismului ortodox. Un astfel de program a abordat, pe parcursul anilor, între altele: perspective comparatiste asupra constelațiilor religiei, statului și conflictului în Europa de Sud și Sud-est (Vasilios N. Makrides); bisericile luptătoare și situația religioasă a Iugoslaviei (Klaus Buchenau); tradiție și modernitate în Grecia - spații conflictuale în religie (Angelos Giannakopoulos); comunitatea în timpul totalitarismului - tradiția intelectuală a ortodoxiei ruse și discursul filosofic al modernității politice (Kristina Stoebeckl).

Volumul de față poartă amprenta unui tânăr și talentat cercetător al istoriei Bisericii Răsăritene, dr. Nicolai Staab, cadru didactic la Universitatea din Erfurt. Cunoscător în bună măsură a limbii române (grație orelor susținute de dr. Gabriela Frey), în urma cursurilor speciale audiate și beneficiar al mai multor stagii de documentare în România, în biblioteci și fonduri de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași și de la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-

* Muzeul Național al Unirii Alba Iulia; e-mail: peace_gabi@yahoo.com.

Napoca, fără să ocolească Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Nicolai Staab oferă cititorilor interesați de istoria Bisericii Române în perioada interbelică un discurs istoric echilibrat, din perspectiva trinomului *cultură românească, Ortodoxie și Vestul european*. Din acest punct de vedere este convingătoare structura și problematica de bază a volumului de acum, care dovedește între altele nu numai o bună cunoaștere a fenomenului bisericesc românesc interbelic, din perspectiva raporturilor cu Vestul Europei, ci și în ceea ce privește unele manifestări ale identității naționale, interpretate nuanțat. Aici își spun cuvântul acumulările culturale și științifice dar și experiența universitară a lui Nicolai Staab, câștigate de pe urma studiilor magistrale de știința religiei și sociologie la Universitatea din Tübingen. Nu poate fi ignorată nici activitatea la Catedra pentru Știința Religiei (Creștinismul ortodox) din cadrul Facultății de Filosofie a Universității din Erfurt, dar nici cea depusă în calitate de membru activ într-un program de cercetare științifică asupra societății sud-est europene, respectiv investigarea mediilor formative și științifice ale religiei.

Un interes aparte pentru cercetătorii și istoricii fenomenului românesc bisericesc interbelic prezintă structura volumului. După succinte dar percutante considerații introductive, expuse în *Vorwort* (p. 11-12), ne întâmpină expunerea problemei (1. *Problemstellung*, p. 13-29), în care, pe parcursul câtorva puncte, Nicolai Staab discută între altele: efortul de cercetare a formelor identității; ortodoxismul în epoca interbelică; probleme centrale și ipoteze asupra fenomenului bisericesc la români; stadiul și structurarea investigației). Provocator rămâne, totodată capitolul 2. *Methodik und Begriffsbestimmung* (p. 31-73), în care cercetătorul de la Erfurt prezintă niște chestiuni de metodică și de definiție a noțiunii, vis-à-vis de: identitatea națională, discursul identității naționale, indicii ale identității românești, reflexii euharistice și concluzii asupra metodicii ș.a. În congruență cu această problematică se profilează esența celui de-al treilea capitol, *Die Frage nach der rumänischen Identität - Ein historischer Überblick* (p. 75-158), care dezbate: discursul asupra identității naționale românești înainte de Primul Război Mondial; implicarea discursului în perioada interbelică; punctele-cheie ale discursului asupra „fenomenului românesc” și importanța culturii germane; condițiile și particularitățile discursului; între dogmă și folclor; principalele direcții urmărite în discursul identității românești a perioadei interbelice.

Unul dintre cele mai dense capitole propuse de dr. Nicolai Staab în cadrul lucrării *Rumänische Kultur, Orthodoxie und der Westen. Der Diskurs um die nationale Identität in Rumänien aus der Zwischenkriegszeit* se dovedește a fi, prin problematica abordată în cunoștință de cauză și prin concluziile stabilite, capitolul 4, *Zwischen Dogmatik und Folklore: Die zentrale Diskursstränge im nationalen Identitätsdiskurs der Zwischenkriegszeit* (p. 159-318). Pornind de la o binevenită investigație a dialogului dintre dogmatică și folclor, autorul aduce în atenția lectorilor cărții: valoarea culturală și teologică a funcțiilor ortodoxiei; binomul ortodoxie și cultura populară; motivele morții și sacrificiului. Insistând, în acest context, asupra problematicii discutate de cercetător în cele trei secvențe ale capitolului, ne atrag atenția considerațiile și discuțiile pe cât de pertinente, pe atât de provocatoare despre: contribuția ortodoxiei asupra etnogenezei și educației naționale; creștinismul

românesc specific; renașterea în ortodoxie; latinitatea și orientările geoculturale; minoritățile și influențele străine; importanța fundamentală a rolului ortodoxiei; acuzele împotriva catolicismului; a fi „bun român” - între cetățenie și etnicitate; românitatea din perspectiva unui sociolog; căutarea în spațiul țării; românitatea și folclorul din perspectiva diferitelor climate; religia în cadrul discursului identității naționale: *coincidentia oppositorum* cu funcția sacralizării?; aplicarea unei asimetrice practice a clasificării; funcția sacralizării; raportul cu paradoxuri și antinomii etc.

Sub raport metodologic, dar și în sprijinul cercetării dr. Nicolai Staab, atrage atenția lectorului un binevenit *Rezumat* (*Zusammenfassung*, p. 319-321) și o cuprinzătoare *Anexă* (*Anhang*, p. 323-356), în care sunt prezentate o listă a prescurtărilor, un tabel cu date demografice, o schemă pentru „clasificarea binară” (cu mai multe „cuvinte-cheie” – „Schlagworte” din lucrările lui Lucian Blaga, Nichifor Crainic, Mircea Eliade, Nae Ionescu, Dumitru Stăniloae, Mircea Vulcănescu) și o privire asupra fragmentelor de discurs întrebunțate în cadrul cercetării). În sfârșit, dar nu în ultimul rând, se impune o cuprinzătoare listă bibliografică (*Literaturverzeichnis*, p. 357-379), în care sunt cuprinse izvoarele cercetate, periodicele valorificate, alte izvoare și așa-zisa „literatură secundară”. Efortul lui Nicolai Staab s-a concentrat, între altele, la acest capitol, asupra informațiilor din periodicele interbelice, între care amintim: *Biserica Ortodoxă Română*, *Criterion*, *Cuvântul*, *Gândirea literară, artistică, socială, Ideea europeană*, *Neamul românesc*, *Patria*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Telegraful român*, *Vremea*.

Sub raport metodologic, din perspectiva efortului lui Nicolai Staab de-a sistematiza și sintetiza cantitatea informației asupra discursului despre identitatea națională în România epocii interbelice, se impun paginile din cadrul subcapitolului 6.4. *Übersicht über den behandelten Diskursabschnitt* (p. 343-356). Aici sunt cuprinse informații sintetice despre unele evenimente, considerate reprezentative pentru discursul asupra identității naționale, cu specificarea autorului ori a publicației, din care au fost excerptate datele. Din acest punct de vedere sunt semnificative apelurile insistente ale autorului la: Lucian Blaga, Dan Botta, Dumitru Braharu, George Brezul, Șerban Cioculescu, Emil Cioran, Nicolae Crainic, Mircea Eliade, Ioan Frollo, Onisifor Ghibu, Garabet Ibrăileanu, Nae Ionescu, Nicolae Iorga, G. M. Ivanov, Eugen Lovinescu, Nicolae Mihai, Nicolae al Ardealului, Constantin Noica, Tache Papahagi, Ion Pillat, Mihai Ralea, Constantin Rădulescu-Motru, Dumitru Stăniloae, Mircea Vulcănescu. Ne sunt oferite multe citate din periodice precum: *Calendarul*, *Criterion*, *Cuvântul*, *Gândirea*, *Patria*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Vremea*.

Concluziile lecturii asupra lucrării lui Nicolai Staab, *Rumänische Kultur, Orthodoxie und der Westen. Der Diskurs um die nationale Identität in Rumänien aus der Zwischenkriegszeit* fac trimitere la raportul dintre religie și identitatea etnico-națională, cercetat și valorificat de multe ori în cadrul unor programe științifice în institute specializate din răsăritul și apusul Europei. Pornind de la rolul religiei ca dovadă indiscutabilă a identității unui popor, în sensul unui „autoportret național”, dr. Nicolai Staab acceptă fondul și subtextul teoriei lansată de Danièle Hervieu-Léger despre fenomenul patrimonializării, în sensul în care religia a îndeplinit o

influență directă și indirectă asupra identității naționale, ca urmare a congruenței trinomului cultură românească, ortodoxie și Vestul Europei.

Analiza discursului concentrată pe cercetarea hermeneutică a unui anumit context; dimensiunile cercetării vizează discursul bisericesc, filosofic și politic frecvent în epocă; abordarea discursului ca indiciu al identității românești, numită în literatură și „rumânităte”; focalizarea analizei pe mărturia identității, vizând precumpănitor Ortodoxia sau, în unele cazuri, raportabilă la religiozitatea românească sunt câteva din ideile urmărite pe parcursul cărții de dr. Nicolai Staab. Din perspectiva ortodoxiei ca faptă - acțiune a identității - rumânității - se apelează și se valorifică texte concludente din cele semnate de Nae Ionescu, Lucian Blaga, Mircea Eliade, Nichifor Crainic, Mircea Vulcănescu ori Dumitru Stăniloae. Dar să-i dăm cuvântul autorului, care afirmă spre finalul lucrării:

„Zur Untersuchung der Rolle der Orthodoxie im Identitätsdiskurs in Rumänien in der Zwischenkriegszeit wurde eine Diskursanalyse durchgeführt, die sich auf die hermeneutische Untersuchung des so genannten *framing* konzentrierte, das die Dimensionen der Deutung in einem massenmedialen Diskurs darstellt. Bei den Deutungen ging es im untersuchten Diskurs um Merkmale der rumänischen Identität, die in der Literatur auch *Rumänität* genannt wird. Die Analyse konzentrierte sich auf die Identitätsmerkmale, welche die Orthodoxie beinhalten oder die in irgendeiner Weise mit ihr oder der rumänischen Religiosität in Verbindung gebracht werden” (p. 319-320).

Scrisă la îndemâna unei diverse și întinse documentări din literatura europeană și română de profil, lucrarea dr. Nicolai Staab *Rumänische Kultur, Orthodoxie und der Westen. Der Diskurs um die nationale Identität in Rumänien aus der Zwischenkriegszeit* se aliniază, prin forma de redactare și problematică, seriei de studii de la Universitatea din Erfurt asupra istoriei culturii, a creștinismului ortodox, coordonată de prof. univ. dr. Vasilios N. Makrides. Autorul s-a străduit, și a reușit, să demonstreze cu argumente preluate și valorizate din bibliografia română de specialitate particularitățile trinomului *cultură românească, ortodoxie și Vestul Europei*, cu raportare directă la discursul identității naționale în România interbelică. Așa cum a fost concepută și redactată, lucrarea dr. Nicolai Staab trasează, după cum se vor convinge cititorii specializați, noi direcții de investigare asupra identității naționale la români, între cele două războaie mondiale

Iacob MĂRZA*

---

* Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia; e-mail: iacob_marza@yahoo.com.